

Європейська Комісія / Інструмент європейського сусідства та партнерства

ПІДТРИМКА РЕФОРМ У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

EuropeAid/134175/L/ACT/UA № 2013/328-160

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МІСІЇ

Автор:
Реда Молієне
(міжнародний експерт)

вересень 2017 р.

«Відповідальність за зміст цієї публікацію повністю несе автор/підрядник/імплементуючий партнер;
вона не повинна розглядатися як офіційна позиція Європейського Союзу»

Цей Проект реалізується Консорціумом
під керівництвом на чолі з Justice
Coopération Internationale

Цей Проект фінансується
Європейським Союзом

Місія відбулася 6-8 вересня 2017 р. в Києві та Одесі за участі короткострокового міжнародного експерта Проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» Реди Молієне¹ та була присвячена аналізу ситуації навколо конкурсного відбору до Верховного Суду (далі – ВС), а також взаємодії між установами та органами, які беруть участь у цьому процесі.

6 вересня експерт зустрілася з представниками:

Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі - ВККСУ): Головою ВККСУ України Сергієм Козьяковим, Секретарем ВККСУ Станіславом Щоткою та працівниками апарату.

Громадської ради доброчесності (далі – ГРД): Михайлом Жернаковим, Романом Маселком, Мариною Соловйовою, Романом Марусенком та Галиною Чижик.

З представниками обох вказаних органів було обговорено процедуру відбору суддів ВС та співпрацю між ВККСУ та ГРД. Під час обох зустрічей особливу увагу було приділено питанню вирішення конфліктів інтересів серед членів ГРД, а також питання щодо ролі ГРД, правового статусу їхніх висновків та наслідків їхньої публікації для кандидатів, які пройшли процедуру відбору, хоча, на думку ГРД, рівень їхньої доброчесності є неналежним.

7 вересня в Одесі експерт разом з керівником проекту Довідасом Віткаускасом дали інтерв'ю місцевому телеканалу «7 канал», де розповіли про труднощі, що наразі постають перед українською судовою системою, а також про ті зусилля, яких було докладено останнім часом для формування ВС.

У другій половині дня експерт взяла участь як спікер в роботі круглого столу, присвяченого обговоренню результатів процедури відбору до ВС та перспектив нового ВС на майбутнє. Представником від Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на заході був член ВККСУ Тарас Лукаш. Він роз'яснив процедуру конкурсного відбору до ВС, а також розтлумачив окремі завдання та практичні аспекти.

Судді, які взяли участь у конкурсі, також висловили свої зауваження щодо конкурсу.

Експерт провела паралелі між українською процедурою до процедурами відбору та призначення суддів у країнах ЄС, зосередивши увагу на литовському досвіді. Експерт підкреслила, що український досвід є унікальним, оскільки в більшості європейських країн процедура призначення суддів ВС носить здебільшого політичний характер. Навіть за умови існування в деяких країнах офіційної процедури відбору, ніде немає такої ретельної

¹ Реда Молієне, в.о. Директора Національної судової адміністрації Республіки Литва.

перевірки на відповідність процедури законодавству, настільки чітко визначених критеріїв, жорсткої процедури і участі громадянського суспільства з таким рівнем впливу й обсягом повноважень. Експерт також висловила ся щодо важливості оцінювання персональної та соціальної компетенції кандидатів на суддівські посади. Досвід України в цьому відношенні є дуже прогресивним і відповідає найновішим європейським тенденціям.

8 вересня експерт взяла участь як спікер у панельному засіданні з питань реформи судової системи II Одеського обласного судового форуму. ВККСУ представляв С. Щотка. Окремі зауваження щодо процедури відбору, ролі ГРД та співпраці між ГРД та ВККСУ зробив Андрій Савчук, адвокат і член ГРД, та Сергій Чванкін, голова Київського районного суду Одеси.

Окремі зауваження стосовно загальної ситуації в судовій владі (кількості суддівських вакансій, процедури відбору, регулювання, повноважень та взаємодії між різними судовими, самоврядними та виконавчими установами) були представлені в попередньому звіті експерта за результатами місії, що мала місце 12-14 червня.

Тому в цьому звіті експерт зосередила увагу переважно на деяких особливих аспектах ролі ГРД у процедурі відбору, а також на можливості напрацювання щодо нормативного регулювання та проведення оцінювання кандидатів, одночасно забезпечуючи як ефективне представництво громадянського суспільства, так і дотримання принципу незалежності судової влади та неупередженості процедура.

Подальші зауваження та рекомендації ґрунтуватимуться на аналізі правових актів, висновках міжнародних організацій та експертів², зауваженнях та думці вищезгаданих посадовців ВККСУ та ГРД).

Статус ГРД та її роль у процедурі відбору кандидатів до ВС

Аналізуючи компетенції ГРД та її роль – де-юре й де-факто – у процедурах відбору, перш за все, слід звернути увагу на нещодавно проведений відбір кандидатів до ВС. Конкурс до Верховного Суду добігає кінця. Матеріали кандидатів із висновками та пропозиціями

² 1. Висновок щодо Закону України про судоустрій і статус суддів, Офіс ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини; 30 червня 2017 р., Варшава.

2. Висновок щодо Статуту Громадської ради доброчесності, доцент Діана Ковачева, міжнародний експерт Ради Європи, квітень 2017 р.

3. Оціночний Звіт ГРЕКО за результатами Четвертого раунду оцінювання “Попередження корупції серед депутатів, суддів і прокурорів, опублікований 8 серпня 2017 р.

були подані ВККСУ до Верховної ради правосуддя для прийняття остаточного рішення про призначення на суддівські посади.

Цей унікальний процес слід розглядати як дуже важливий пілотний досвід, що дозволяє не тільки аналізувати правове регулювання окремих процедур та обсяг повноважень установ, які беруть в ньому участь, а й оцінити важливі аспекти тлумачення та застосування законодавства, а також практичні питання, такі як організація тестування та проведення співбесід, публікація результатів тощо.

Слід зазначити, що як ВККСУ, так і ГРД демонструють готовність до обговорення та вдосконалення процесу, а також зацікавленість у створенні практики найкращого застосування нормативно-правової бази з оцінювання/відбору суддів, а також більш ефективній співпраці. Наприкінці процедури формування ВС стало зрозуміло, що обидва органи є більш відкритими до обговорення, ніж раніше, та демонструють більш рішучі наміри вдосконалити процес.

1. Статус і склад ГРД

Відповідно до Закону України про судоустрій і статус суддів (далі – Закон) ГРД є органом, який допомагає ВККСУ в процесі перевірки етики та професійної доброчесності суддів та кандидатів на посаду при проведенні кваліфікаційного оцінювання (ст. 87 Закону).

Вимоги до організації та здійснення ГРД встановлюються Регламентом Громадської ради доброчесності, прийнятим ГРД 23 листопада 2016 р. (далі – Регламент).

Важливим питанням залишається мандат і статус цього органу. Згідно з вищезгаданим положенням Закону, основним завданням ГРД є «надання допомоги ВККСУ», що зазвичай трактується як консультативна функція неадміністративного характеру. Хоча, беручи до уваги повноваження цього органу та юридичні наслідки його діяльності/рішень (див. більш детальну інформацію у Розділі 2 «Рішення ГРД» цього звіту), обов'язковий характер правового регулювання мандату та складу ПКІ, визначені в Законі, інтерес громадськості до їхньої діяльності (формування судового корпусу), ГРД цілком можна вважати адміністративним органом.

Цей орган був створений з метою забезпечення громадського контролю за процедурою кваліфікаційного оцінювання/відбору. Ідея залучення громадянського суспільства до процедур формування судового корпусу вважається одним з найважливіших інструментів забезпечення відповідальності суддів перед громадськістю в демократичних державах.

Зазвичай до складу органів, які займаються оцінкою діяльності суддів та/або відбором суддів/кандидатів на суддівські посади, входять представники інших гілок влади та/або громадянського суспільства. Така взаємодія суддівського самоврядування з іншими установами (державними органами та/або організаціями чи представниками громадянського суспільства) широко поширена в європейських країнах, особливо серед судових рад, які зазвичай мають певні повноваження при проведенні процедур відбору та призначення на посади. Існують також інші форми залучення громадянського суспільства. Наприклад, у Литві діє Постійна комісія з оцінювання діяльності суддів, яка формується на термін дії мандату обраного складу Ради суддів і складається з 7 членів, троє з яких не є суддями. Чотири члени Комісії обираються з числа суддів Радою суддів, а три призначаються Президентом Республіки. Комісія з питань відбору кандидатів на посаду судді, завданням якої є надання допомоги Президенту Республіки при відборі кандидатів на посаду судді, складається з семи осіб і формується Президентом Республіки строком на три роки. Три члена відбіркової комісії є суддями, а чотири – представниками громадськості³.

Така концепція, як одна з гарантій підзвітності судової влади, сприяє «уникненню відчуття переслідування й захисту власних інтересів і «кумівства», а також враховує різні точки зору в суспільстві»⁴.

Тому ідея участі людей, які не належать до судової системи, у процедурі відбору має сприйматися позитивно.

Водночас слід зазначити, що український досвід створення окремого зовнішнього органу замість надання мандату та залучення членів вже існуючих установ (ВККСУ, ВРП), які не є суддями, видається досить незвичним і становить ризик зменшення правової визначеності та ефективності процедури, хоча, імовірно, його можна пояснити та обґрунтувати тимчасовими винятковими обставинами та ситуацією в українській судовій системі.

Питання складу ГРД є дуже важливим, зважаючи на попередні зауваження щодо мандату/адміністративного характеру цієї організації. Законність виконання мандату залежить, насамперед, від легітимності складу органу.

Відповідно до пункту два статті 87 Закону, ГРД складається з представників правозахисних громадських об'єднань, науковців-правників, адвокатів, журналістів, які є визнаними фахівцями у сфері своєї професійної діяльності, мають високу професійну репутацію та відповідають критерію політичної нейтральності та доброчесності.

³ Ст. 55¹ та 91³ Закону про суди Республіки Литва.

⁴ Пункт В.а), Висновку №17 КРСС.

Такі загальні вимоги відповідають основним принципам (визнаним судовими системами європейських країн) щодо призначення зовнішніх представників до органів суддівського самоврядування⁵. Цих основних принципів, якщо їх правильно тлумачити та дотримуватися на практиці, може бути достатньо для формування законного складу неупередженого та компетентного органу.

2. Рішення ГРД

Відповідно до пункту шість статті 87 Закону та статей 18-19 Регламенту, після проведення аналізу матеріалів про суддю ГРД може:

- подати інформацію до ВККСУ про позитивну репутацію суддю/кандидата на посаду судді та довіру до його діяльності;
- подати інформацію до ВККСУ про ймовірну невідповідність судді/ кандидата на посаду судді критеріям професійної етики та/або доброчесності, якщо це неможливо перевірити;
- затвердити та подати на розгляд ВККСУ вмотивований висновок про невідповідність судді/кандидата на суддівську посаду критеріям професійної етики та/або доброчесності (такий висновок може бути прийнятий на підставі точної та достатньої інформації, а також за наявності переконання, що подібні сумніви щодо невідповідності можуть негативно вплинути на довіру громадськості до судової влади).

«Негативний" висновок РСІ може бути скасований кваліфікованою більшістю голосів (11 голосів) ВККСУ після проведення співбесіди з кандидатом у присутності представників ГРД. Якщо ВККСУ не досягне кваліфікованої більшості, суддя/кандидат на посаду судді не зможе отримати позитивну оцінку. Тому юридичні наслідки рішень ГРД є дуже серйозними (вирішальними) для кандидата, оскільки напряду впливають на його можливість отримати суддівську посаду або продовжити суддівську кар'єру.

Зважаючи на цей аспект (у поєднанні з вищезгаданими зауваженнями щодо організаційної структури ГРД), слід обговорити кілька важливих питань:

- а) оплата діяльності членів ПКІ. Організаційна структура та підзвітність повинні пропорційно відповідати гарантіям, у том числі оплаті, які надаються членам ГРД

⁵ «кандидати у члени судової ради, як судді, так і представники інших професій, повинні призначатися на підставі їхньої компетенції, досвіду, розуміння суддівської роботи та культури незалежності. Вони також не повинні бути діючими політиками, членами парламенту чи належати до виконавчої влади», КРЄС, Висновок №10.

за виконання їхніх обов'язків. Надання послуг pro bono є більш поширеним у дорадчих органах;

- б) визначення вимог щодо підзвітності та відповідальності за неправомірні дії. Це дуже важливо, оскільки діяльність ГРД зачіпає питання дотримання прав людини (захист персональних даних, право на справедливі процедури, захист ділової репутації тощо);
- с) встановлення практики застосування точних процедур оцінювання інформації (див. главу 3 цього звіту), забезпечення неупередженості членів ГРД (див. розділ 4 цього звіту), проведення відповідного аналізу особистих матеріалів судді/кандидата на посаду судді та обґрунтування/наявності мотивованих підстав для висновків, опублікування інформації.

Якщо ні, то є альтернативи, як то, ГРД може реалізовувати свій мандат у такий спосіб, щоб мати повноваження здійснювати громадський контроль через консультативну роль при ВККСУ. При цьому висновки ГРД (як «позитивні», так і «негативні») розглядатимуться як важливий матеріал для опрацювання ВККСУ в процесі оцінювання, який при цьому не має окремої ролі (впливу) у процесі оцінювання, а також юридичних наслідків. Слід зазначити, що така система (де ГРД відігравала б консультативну роль) більш відповідала б принципу незалежності суддівського самоврядування.

3. Оцінювання інформації

У процесі оцінювання діяльності судді, а також у процедурах відбору, підвищення в кар'єрі актуальність та вичерпність матеріалів, на яких ґрунтується процедура та робляться висновки, широко визнається⁶ як одна з головних умов легітимності всієї процедури.

Таким чином, важливим питанням є не тільки доступ до вичерпних інформаційних джерел з метою здійснення аналізу всіх відповідних матеріалів та надання дійсно обґрунтованих висновків. Ще більш важливими є правила оцінювання цієї інформації.

У цьому відношенні положення пункту один статті 21 Положення викликають певні сумніви: «Перевірка інформації про суддю/кандидата проводиться з метою оцінки її достовірності. Така оцінка здійснюється відповідно до внутрішнього переконання члена

⁶ «Оцінювачі повинні мати достатню кількість часу й ресурсів для проведення всебічного оцінювання індивідуальних якостей та роботи кожного судді». «Джерела інформації, які використовуються в процесі оцінювання, мають бути надійними. Особливо це стосується інформації, на якій ґрунтуються незадовільні результати оцінювання. Також важливо, щоб оцінювання ґрунтувалося на достатній кількості доказів», пункти 36 і 39, Висновку №17 КРЄС.

Ради». Беручи до уваги юридичну силу висновків ГРД, покладання на саме лише внутрішнє переконання є недостатнім з точки зору захисту основних прав.

Особливу увагу у зв'язку з цим слід приділяти негативній інформації оціночного характеру (погляди, думки, уявлення тощо)⁷. Така інформація не може розглядатися та оцінюватися окремо, а лише в контексті іншої достовірної інформації. Крім того, було б недоцільно робити негативні висновки (навіть громадські) виключно на підставі інформації вказаного характеру.

Тому, зважаючи на вищезгадані аспекти, можна було б розглянути можливість вдосконалення нормативного регулювання/практики збору, аналізу та оцінювання матеріалів, щоб забезпечити більшу точну й об'єктивну процедуру як основу для отримання достовірних висновків.

4. Управління конфліктом інтересів

Усі органи й особи, які беруть участь у процедурах відбору, у тому числі члени ГРД, приділяють особливу увагу питанню управління конфліктами інтересів членів ГРД, особливо враховуючи той факт, що члени можуть бути (і деякі з них дійсно є) адвокатами, які здійснюють представництво інтересів клієнтів у судах.

У пункті 3 статті 23 зазначається, що «член Ради повинен уникати у своїй діяльності конфлікту інтересів, а у разі його наявності повідомляти Раду (колегію Ради) і заявляти самовідвід. Член Ради за наявності підстав повинен повідомити про наявність конфлікту інтересів у іншого члена Ради та заявити йому відвід».

Інше імперативне положення міститься в пункті 8.2 статті 87 Закону: «Член Громадської ради доброчесності зобов'язаний відмовитися від участі у розгляді питання про надання висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності, якщо він причетний до справ, які розглядав чи розглядає такий суддя».

Аналогічне положення викладено в пункті 4.3 статті 23 Регламенту.

Тому норми щодо порядку управління конфліктами інтересів слід вважати такими, що гарантують неупередженість членів ГРД.

Хоча під час обговорень зазначалося, що на практиці виникали ситуації, коли практикуючі (у судах) адвокати не заявляли відвід під час розгляду питань етики та

⁷ «На думку КРЕС, процес індивідуального оцінювання для кар'єрних цілей або підвищення не повинен ураховувати думку суспільства стосовно судді. Ця думка не завжди може бути результатом повного чи всебічного розуміння інформації або, можливо, навіть ґрунтуватися на нерозумінні діяльності судді в цілому». Пункт 48, Висновку №17 КРЕС.

доброчесності судді, який брав участь у засіданнях, де певний адвокат (член ГРД) представляв інтереси однієї зі сторін.

Було також висвітлено ще одне питання: іноді, коли заявлявся відвід, у протоколі чи іншому процесуальному документі ГРД не вказувалися підстави та обставини, які стали цьому причиною.

З іншого боку, члени ГРД підняли питання: а чи завжди є об'єктивна потреба у відводі в ситуаціях, коли практикуючий адвокат здійснює оцінювання судді, який раніше розглядав його справу? Тут, на думку експерта, також слід послуговуватися загальними принципами судової процедури.

Виходячи з вищезазначених принципів, різні ситуації не обов'язково мають вирішуватися шляхом відводу. У сучасному розумінні процесуальних принципів розголошення ситуації, яка може розглядатися як можливий конфлікт інтересів, також вважається належною процесуальною поведінкою. У цій процедурі дуже важливими є дві умови:

- 1) про інтерес має бути заявлено в такий спосіб (роз'яснено важливі обставини та можливі підстави для відводу), щоб інші члени уповноваженого органу та/або сторони могли зрозуміти та оцінити необхідність відводу;
- 2) сторона (у цій конкретній ситуації - суддя/кандидат на посаду судді, по відношенню до якого виконується процедура оцінювання) має фактичне право висловити свою думку щодо цієї заяви та/або вимагати відводу члена.

З іншого боку, є ситуації, коли судді, які беруть участь у відборі до ВС, відмовляються від участі в судових засіданнях через те, що в деяких справах інтереси однієї зі сторін представляє адвокат, який є членом ГРД. Звичайно, таких випадків небагато, оскільки кількість суддів, що беруть участь у конкурсі до ВС, є порівняно невеликою. Хоча, пам'ятаючи про наближення процедури кваліфікаційного оцінювання, у якому візьмуть участь усі судді, а ГРД відіграватиме особливу роль, ситуація може ускладнитися з точки зору ефективності проваджень.

5. Інші важливі процесуальні питання

Певні сумніви також викликає прозорість процедури. Публікація висновків (відповідно до пункту 3 статті 30 Регламенту) містить деякі надзвичайно важливі аспекти, особливо з урахуванням змісту цих висновків, де подекуди розглядаються деталі особистого життя кандидата та окремі питання змісту винесених судових рішень по суті.

Взагалі в європейських країнах, де здійснюється будь-яке формальне оцінювання суддівської діяльності, його результати зазвичай не публікуються. Цей принцип також поділяє КРЕС, підкреслюючи, що «процес та результати індивідуального оцінювання мають перш за все залишатися конфіденційними і не розголошуватися»⁸.

Особливо сильні сумніви викликає публікація всіх матеріалів, а не лише тих, які було перевірено чи взято з надійних джерел. Це має ще більше значення, коли здається, що остаточного рішення щодо можливості кандидата зайняти на посаду судді немає, але інформація ГРД про «невідповідність» кандидата критеріям доброчесності, встановлена ГРД, вже опублікована⁹. Особливу пильність слід проявляти при складанні відповідних документів, як то: інформація або висновок, пов'язаних з безпосередньою діяльністю судді, тобто оцінкою винесених судових рішень по суті¹⁰.

Це питання можна вирішити шляхом створення загальної практики, коли на всі органи, що беруть участь у процедурі оцінювання, покладається зобов'язання, за відсутності належних доказів і озвученої позиції відповідного судді, утримуватися від публікації принаймні тієї інформації, яка може розглядатися як втручання в суддівську діяльність (особливо в справах, які ще перебувають на розгляді та остаточні рішення в яких ще не набули чинності).

Іншим питанням залишається участь судді/кандидата на посаду судді. Кандидат не може бути присутній на засіданнях ГРД (пункт 4 статті 15 Регламенту) і не має можливості безпосередньо давати роз'яснення безпосередньо на засіданнях ГРД. Право бути почутим є одним з основних принципів справедливого процесу, і він, зважаючи на характер, цілі, наслідки процесу оцінювання суддів/кандидатів на посаду судді, також має тут застосовуватися.

Тому, враховуючи потребу в ефективному процесі, це процесуальне право може бути забезпечено шляхом надання судді/кандидату на посаду судді доступу до матеріалів і можливості дати пояснення, коментарі тощо до проведення засідання ГРД.

Висновки, зауваження та рекомендації

⁸ Пункт 48 Висновок 17 КРЕС

⁹ Наприклад, на сайті ГРД опубліковано список із 30 суддів, які, на думку ГРД, не відповідають вимогам доброчесності («Недоброчесна тридцятка»).

¹⁰ Наприклад, Висновок ГРД про невідповідність кандидата до ВС Рогач Л.І. критеріям доброчесності та професійної етики; від 8 травня 2017 р.

1. Участь людей, які не є представниками судової влади, (а представляють громадянське суспільство), у процедурі відбору як форма громадського контролю за процедурою, вважається одним із найважливіших інструментів забезпечення підзвітності суддів та підвищення довіри громадськості до судової влади. Такий контроль має здійснюватися у відповідності до чітких правил і процедур, з дотриманням основних прав і принципів.

2. ВККСУ та ГРД демонструють готовність до обговорення та вдосконалення процесу, а також зацікавленість у створенні практики найкращого застосування нормативно-правової бази з оцінювання/відбору суддів, а також більш ефективній співпраці. Наприкінці процедури формування ВС стало зрозуміло, що обидва органи є більш відкритими до обговорення, ніж раніше, та демонструють більш рішучі наміри вдосконалити процес.

3. ГРД цілком можна вважати адміністративним органом, зважаючи на юридичні наслідки його діяльності/рішень, обов'язковий характер правового регулювання мандату та складу ПКІ, визначені в Законі, інтерес громадськості до їхньої діяльності

4. ГРД може реалізовувати свій мандат у такий спосіб, щоб мати повноваження здійснювати громадський контроль через консультативну роль при ВККСУ.

5. Якщо мандат ГРД і надалі реалізовувати свій мандат так, як робить це зараз, слід передбачити можливість здійснення членами ГРД своєї діяльності на платній основі. Надання послуг pro bono є більш поширеним у дорадчих органах.

6. Також слід звернути увагу на визначення вимог щодо підзвітності та відповідальності за неправомірні дії. Це дуже важливо, оскільки діяльність ГРД зачіпає питання дотримання прав людини (захист персональних даних, право на справедливий процедури, захист ділової репутації тощо).

7. Можна було б розглянути можливість вдосконалення нормативного регулювання/практики збору, аналізу та оцінювання матеріалів, зважаючи на такі важливі аспекти, як, наприклад, оцінювання негативної інформації, що не є підтвердженою (погляди, думки, уявлення тощо). Така інформація не може розглядатися та оцінюватися окремо, а лише в контексті іншої достовірної інформації.

8. Управління конфліктами інтересів повинно здійснюватися з огляду на більш гнучке сучасне розуміння процесуальних принципів. У деяких випадках розголошення ситуації, яка може розглядатися як можливий конфлікт інтересів, також вважається належною процесуальною поведінкою у разі дотримання двох важливих умов: 1) про інтерес має бути заявлено в такий спосіб (роз'яснено важливі обставини та можливі підстави для відводу), щоб інші члени уповноваженого органу та/або сторони могли зрозуміти та оцінити

необхідність відводу; 2) сторона (у цій конкретній ситуації - суддя/кандидат на посаду судді, по відношенню до якого виконується процедура оцінювання) має фактичне право висловити свою думку щодо цієї заяви та/або вимагати відводу члена.

9. Певні сумніви також викликає прозорість процедури. Слід обговорити можливість запровадження загальної практики, коли на всі органи, що беруть участь у процедурі оцінювання, покладається зобов'язання, за відсутності належних доказів і озвученої позиції відповідного судді, утримуватися від публікації принаймні тієї інформації, яка може розглядатися як втручання в суддівську діяльність (особливо в справах, які ще перебувають на розгляді та остаточні рішення в яких ще не набули чинності).

10. Процесуальне право бути почутим як один з основних принципів справедливого процесу можна забезпечити шляхом надання судді/кандидату на посаду судді доступу до матеріалів і можливості дати пояснення, коментарі тощо до проведення засідання ГРД.

Реда МОЛІСНЕ